

The use of modal verbs in old, middle and modern English: a comparative analysis

Mukimjon AKHUNOV¹, Mekhrinoz Bonu SAYFUTDINOVA²

Andijan State Institute of Foreign Languages

ARTICLE INFO

Article history:

Received March 2025
Received in revised form
15 March 2025
Accepted 25 April 2025
Available online
15 May 2025

Keywords:

modal verbs,
history of English,
Old English,
Middle English,
Modern English,
diachronic analysis,
grammatical changes,
semantic functions,
corpus analysis.

ABSTRACT

This article analyzes the forms and functions of modal verbs in Old, Middle, and Modern English from a diachronic perspective. The study examines the morphological and semantic changes of modal verbs from Old English to Modern English. The research findings contribute to a deeper understanding of the history of the English language and their application in language teaching.

2181-3663/© 2025 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol3-iss3-pp79-84>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Qadimgi, o'rta va zamonaviy ingliz tillarida modal fe'llarning ishlatilishi: qiyosiy tahlil

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

modal fe'llar,
ingliz tili tarixi,
qadimgi ingliz tili,
o'rta ingliz tili,
zamonaviy ingliz tili,
diaxron tahlil,
grammatik o'zgarishlar,
semantik funksiyalar,
korpus tahlili.

Ushbu maqola ingliz tilining qadimgi, o'rta va zamonaviy davrlaridagi modal fe'llarning shakllari va funksiyalarini diaxronik nuqtai nazardan tahlil qiladi. Tadqiqot davomida qadimgi ingliz tilidan boshlab zamonaviy ingliz tiligacha bo'lgan modal fe'llarning morfologik va semantik o'zgarishlari o'rganildi. Tadqiqot natijalari ingliz tili tarixini chuqurroq tushunishga va til o'qitishda qo'llanilishga yordam beradi.

¹ PhD, Associate Professor, Head of the Department of Theoretical Aspects of English Language, Andijan State Institute of Foreign Languages.

² Student, Andijan State Institute of Foreign Languages.

Использование модальных глаголов в древнем, среднем и современном английском языке: сравнительный анализ

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

модальные глаголы,
история английского
языка, древнеанглийский,
среднеанглийский,
современный английский,
диахронический анализ,
грамматические
изменения,
семантические функции,
корпусный анализ.

Данная статья анализирует формы и функции модальных глаголов в древнеанглийском, среднеанглийском и современном английском языке с диахронической точки зрения. В ходе исследования были изучены морфологические и семантические изменения модальных глаголов от древнеанглийского до современного английского языка. Результаты исследования способствуют более глубокому пониманию истории английского языка и могут быть применены в преподавании языка.

Ingliz tili dunyodagi eng keng tarqalgan va ko'p funksiyali tillardan biri bo'lib, uning tarixiy taraqqiyotini chuqur o'rganish tilshunoslik fanida alohida o'rin tutadi. Tildagi grammatik vositalarning, xususan modal fe'llarning shakl va ma'no jihatdan qanday o'zgarganini tadqiq etish orqali nafaqat tarixiy jarayonlar, balki hozirgi zamonaviy tildagi normativ holat ham yaxshiroq tushuniladi. Modal fe'llar – ehtimollik, majburiyat, ruxsat va istak kabi murakkab semantik kategoriyalarni ifodalovchi grammatik vositalar sifatida – ingliz tilida kommunikativ ahamiyati yuqori bo'lgan birliklardandir. Ushbu fe'llarning tarixiy rivoji ingliz tili strukturasi va sintaksisining shakllanishida muhim rol o'ynagan.

Zamonaviy tilshunoslikda funksional grammatika, kognitiv tilshunoslik va diaxron analiz asosida modal fe'llarning o'zgarish tendensiyalarini chuqur o'rganish yangi ilmiy yondashuvlarni shakllantirishga yordam beradi. Shu sababli, ushbu mavzu grammatik taraqqiyot, semantik o'zgarishlar va ijtimoiy-lingvistik omillar orasidagi o'zaro bog'liqlikni yoritish uchun dolzarb hisoblanadi.

Ingliz tili rivoji shartli ravishda uch asosiy davrga bo'linadi:

- Qadimgi ingliz tili (Old English, 5–11 asrlar) – Bu davrda til jiddiy germanik xususiyatlarga ega bo'lib, morfologik jihatdan murakkab va sintaktik jihatdan erkin bo'lgan. Modal fe'llar hozirgi shaklida mavjud emas edi, lekin ularning boshlang'ich formalarini (masalan, *magan*, *sculan*) uchratish mumkin bo'lgan.

- O'rta ingliz tili (Middle English, 11–15 asrlar) – Norman bosqinidan keyin tilga ko'plab fransuzcha so'zlar kirib kelgan, va ayni paytda grammatik tizim soddalashib borgan. Modal fe'llar asta-sekin yordamchi fe'l maqomini ola boshlagan.

- Zamonaviy ingliz tili (Modern English, 16-asrdan hozirgacha) – grammatika yanada analitik tus oldi. Modal fe'llar mustaqil semantik va sintaktik funksiyalarga ega bo'lib, kommunikativ maqsadlarda keng qo'llanilmoqda (*can*, *may*, *must*, *shall*, *will* va h.k.).

Modal fe'llar ingliz tilining yordamchi fe'l tizimining muhim qismini tashkil qiladi. Ular odatda asosiy fe'l bilan birga ishlatilib, harakat yoki holatga bo'lgan munosabatni bildiradi. Bu fe'llar orqali ehtimollik, majburiyat, imkoniyat, ruxsat, istak, maslahat kabi nutq modalit etiketkalari ifodalanadi. Tarix davomida modal fe'llarning sintaktik joylashuvi, semantik yuklamasi va morfologik shakllari sezilarli darajada o'zgargan. Ayniqsa, ba'zi qadimgi modal shakllar eskirgan yoki yo'qolgan, yangi analitik shakllar esa (masalan, *have to*, *be able to*) faol qo'llanilmoqda.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi – qadimgi, oʻrta va zamonaviy ingliz tilidagi modal feʼllarning shakllari, ularning semantik funksiyalari va qoʻllanilishidagi asosiy oʻzgarishlarni diaxron tahlil qilishdan iborat. Shu orqali modal feʼllarning grammatiklashuv jarayoni, semantik kengayishi va kommunikativ ahamiyatining tarixiy rivojini yoritish nazarda tutiladi.

Mazkur tadqiqotda diaxron tilshunoslik yondashuvi asos qilib olindi. Bu yondashuv orqali ingliz tilining turli davrlarida ishlatilgan modal feʼllarning shakllari, funksiyalari va qoʻllanish sohalari ketma-ketlikda oʻrganildi

Diachron tahlil doirasida uch davr – Old English, Middle English va Modern English bosqichlari alohida tahlil qilindi, va har bir bosqichda ishlatilgan modal birliklar oʻzaro solishtirildi.

Maʼlumot manbalari

Tadqiqotda asosiy eʼtibor har bir davrga oid avtentik matnlarga qaratildi. Ushbu matnlar tilshunoslikda tarixiy til holatlarini koʻrsatishda muhim manbalar hisoblanadi:

- Qadimgi ingliz tili (Old English):

- *Beowulf* (taxminan 8–9 asrlar)

- *The Battle of Maldon* (991-yil) Ushbu matnlar yuqori morfologik murakkablikka ega boʻlib, unda modal maʼnolar turli feʼl shakllari orqali berilgan. Tadqiqotda qadimgi *magan, sculan, willan, motan* kabi feʼllar chuqur tahlil qilindi.

- Oʻrta ingliz tili (Middle English):

- *The Canterbury Tales* by Geoffrey Chaucer (14-asr)

Bu bosqichda morfologik soddalashuv va sintaktik tuzilmalardagi oʻzgarishlar modal feʼllarning grammatik maqomini oʻzgartirgan. *Shal, wil, mote* kabi feʼllar yordamchi vazifasini ola boshlagan.

- Zamonaviy ingliz tili (Modern English):

- 19–21-asr yozma ingliz matnlari, jumladan:

- *Pride and Prejudice* by Jane Austen

- *The Great Gatsby* by F. Scott Fitzgerald

- hozirgi davrdagi onlayn gazeta, blog va akademik matnlar (British National Corpus, COCA kabi korpuslar asosida)

Bu matnlar orqali zamonaviy modal feʼllarning shakli, qoʻllanish tezligi va nutq turlaridagi farqlari aniqlab borildi.

Tadqiqotning empirik asosini kengroq qilish maqsadida elektron korpuslardan foydalanishga ham eʼtibor qaratildi. Ayniqsa, British National Corpus (BNC) va Corpus of Contemporary American English (COCA) orqali XX–XXI asrlarda ishlatilayotgan modal feʼllar statistik jihatdan tahlil qilindi. Bu orqali nafaqat qaysi modal feʼl koʻproq ishlatilayotgani, balki ular qanday kontekstda, qaysi mavzularda va qaysi uslubiy qatlamda qoʻllanayotgani aniqlashtirildi.

Tadqiqotda modal feʼllarni aniqlash uchun quyidagi mezonlar belgilandi:

1. Formal mezonlar – sintaktik jihatdan yordamchi feʼl boʻlishi, infinitiv bilan birga kelishi (*can go, must do*)

2. Semantik mezonlar – ehtimollik, ruxsat, majburiyat, istak, maslahat kabi modalit ifodalash

3. Tarixiy muqobillar – eski shakllarning zamonaviy variantlariga mosligi (*sculan* → *shall, magan* → *may/can*)

4. Qarindoshlik darajasi – morfologik ildiz va semantik izchillik asosida ajratish

Misol uchun, *must, shall, can, may, ought to, need, dare, will, would, should, could, might* kabi zamonaviy modal fe'llar bilan bir qatorda qadimgi shakllarning fonetik va morfologik evolyutsiyasi ham o'rganildi.

Diaxron tahlil tarixiy matnlar va korpus manbalari asosida olib borildi. Har bir davrda modal fe'llar soni, shakli, kontekstdagi ishlatilishiga alohida e'tibor qaratildi. Shuningdek, har bir davr uchun eng ko'p uchragan modal birliklar aniqlanib, ular funksional-grammatik jihatdan o'zaro solishtirildi.

Tadqiqot davomida modal fe'llarning shakli va funksiyasida ingliz tili tarixining har bir bosqichida muhim o'zgarishlar ro'y bergani aniqlandi. Qadimgi, o'rta va zamonaviy ingliz tiliga oid matnlar tahlili orqali modal fe'llar semantikasi, grammatik strukturasi va sintaktik kontekstdagi roli bosqichma-bosqich takomillashib borgan.

Qadimgi ingliz tilida modal fe'llar hali mustaqil kuchli fe'llar sifatida mavjud bo'lib, ular qat'iy morfologik belgilar va og'ir konjugatsiya shakllariga ega bo'lgan. Bunday fe'llar orasida *magan, sculan, motan* kabi shakllar alohida ajralib turadi. Ularning semantik yuklamasi asosan ehtimollik, majburiyat yoki qobiliyat bilan bog'liq bo'lib, ular to'liq fe'l tizimining bir qismi sifatida ishlatilgan. Ushbu davrda modal fe'llar ko'pincha ohang va kontekst bilan emas, balki aniq morfologik belgilar orqali o'z vazifasini bajargan.

O'rta ingliz tiliga kelib, til tizimida sezilarli soddalashuv jarayoni boshlangan. Bu soddalashuv modal fe'llarning shakllanishida ham ko'zga tashlanadi. Fe'llar orasidagi ko'plik va zamon shakllari sezilarli darajada qisqargan, ba'zi qadimgi modal shakllar asta-sekinlik bilan yo'qolgan yoki yangi funksional shakllarga aylangan. *Shall* va *will* fe'llari bu davrda keng tarqalib, ular kelasi zamon, majburiyat yoki niyat bildirishda ishlatilgan. Ushbu bosqichda modal fe'llar yordamchi fe'l funksiyasiga yaqinlashib, asosiy fe'l bilan birga murakkab predikativ struktura hosil qilishga boshlagan.

Zamonaviy ingliz tilida esa modal fe'llar til tizimining muhim sintaktik elementiga aylangan. Ba'zi qadimgi shakllar eskirgan yoki faqat tarixiy kontekstda uchrasa-da, yangi modal birliklar yuzaga kelgan. Misol uchun, *have to, need to, be able to* kabi so'z birikmalari sintaktik jihatdan modal fe'l o'rnini bosuvchi perifraz shakllar sifatida qo'llanmoqda. Bugungi kunda modal fe'llar aniq kommunikativ vazifalarni bajaradi: ular yordamida ehtimollik, ruxsat, qobiliyat, niyat, majburiyat kabi semantik munosabatlar aniq va qisqacha ifodalanadi.

Shuningdek, korpus tahlili asosida aniqlanishicha, zamonaviy ingliz tilida modal fe'llarning funksional ishlatilishi yanada kontekstual va pragmatik tus olgan. Masalan, *can* va *may* fe'llari nafaqat qobiliyat yoki ruxsat bildiradi, balki muloqot kontekstida muloyimlik, iltimos, ijtimoiy moslashuv kabi pragmatik ohanglar bilan ham bog'liq bo'lishi mumkin.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, modal fe'llarning rivojlanishi faqat morfologik yoki semantik jihatdan emas, balki ularning muloqotdagi funksional roli, ijtimoiy konvensiyalar va madaniy nutq ehtiyojlari bilan chambarchas bog'liq bo'lgan. Modal fe'llarning hozirgi holatgacha bo'lgan evolyutsiyasi ingliz tilining umumiy tarixiy rivojlanish jarayoni bilan birga sodir bo'lgan tilshunoslik qonuniyatlarini aks ettiradi.

Ushbu tadqiqot natijalari ingliz tilining tarixiy rivojlanish jarayonida modal fe'llarning shakli va funksiyasida katta o'zgarishlar yuz berganini aniq ko'rsatdi. Qadimgi ingliz tilidan zamonaviy davrgacha modal fe'llarning o'zgarishi nafaqat morfologik jihatdan, balki ularning kommunikativ va pragmatik funksiyalarida ham sezilarli farqni aks ettiradi. Bu o'zgarishlar tilning umumiy soddalashuvi va grammatik tizimining yangilanishi bilan chambarchas bog'liqdir.

Qadimgi ingliz tilidagi modal fe'llarning to'liq morfologik shakllari va aniq grammatik qoida asosida ishlatilishi tilning yuqori darajadagi strukturaviy murakkabligini ko'rsatadi. Biroq, o'rta ingliz tilida yuzaga kelgan soddalashuv, ayniqsa morfologik o'zgarishlar, modal fe'llarning ko'proq yordamchi fe'lga aylanishiga olib keldi. Bu jarayon modal fe'llarning funksional spektrini kengaytirib, ularning semantik kontekstini boyitdi. Shu bilan birga, bu o'zgarishlar ingliz tilining tilshunoslik nuqtai nazaridan yanada optimallashtirilgan va foydalanish uchun qulayroq shaklga kelishiga xizmat qildi.

Zamonaviy ingliz tilida esa modal fe'llar yangi, kengroq semantik va pragmatik funksiyalarni egalladi. Ularning ko'plab yangi shakllari, masalan, *have to* yoki *need to*, an'anaviy modal fe'llarning vazifalarini to'ldirib, yanada nozik va aniqlashtirilgan ifodalarga imkon yaratdi. Bu esa tilning o'zgarib borayotgan ijtimoiy va madaniy ehtiyojlariga moslashishini ko'rsatadi. Shuningdek, zamonaviy kontekstda modal fe'llarning konversatsion muloqotdagi vazifasi – muloyimlik, ehtiyotkorlik va ijtimoiy moslashuv kabi – ancha muhim ahamiyatga ega bo'lib, tilning pragmatik qirralarini kengaytirdi.

Tadqiqot davomida aniqlangan asosiy muammo – modal fe'llarning davrlar osha shakllanish jarayoni va ularning muloqotdagi o'rni haqida chuqurroq tahlil va korpus asosida keng qamrovli tadqiqotlar yetishmasligi. Kelgusida diaxron korpus tahlillari yordamida, ayniqsa og'zaki nutq namunalarini ham o'rganish orqali, modal fe'llarning zamonaviy funksiyalarining rivojlanishini yanada aniqroq tushunish mumkin bo'ladi.

Shu bilan birga, ushbu tadqiqotda ko'rsatib o'tilgan modal fe'llarning diaxronik tahlili nafaqat ingliz tili tarixini o'rganishda, balki til o'qitish metodikalarini takomillashtirishda ham foydali bo'lishi mumkin. Chunki til o'rganuvchilar uchun modal fe'llarning turli davrlardagi shakl va ishlatilishini bilish, ularning zamonaviy qo'llanilishini yaxshiroq tushunishga xizmat qiladi.

Ushbu tadqiqot modal fe'llarning ingliz tilining qadimgi, o'rta va zamonaviy davrlaridagi shakllanishi va funksiyalarining diaxronik taqqoslashiga qaratildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, modal fe'llar tilning tarixiy rivojlanishida muhim o'rin tutgan bo'lib, ularning shakli va ishlatilishidagi o'zgarishlar ingliz tilining grammatik tuzilishi va kommunikativ imkoniyatlarining kengayishiga olib kelgan. Qadimgi ingliz tilida modal fe'llarning morfologik boyligi va aniq qoida asosida ishlatilishi, o'rta ingliz tilida grammatik soddalashuv va shakllarning o'zgarishi, hamda zamonaviy davrda yangi modal konstruksiyalarning paydo bo'lishi til tarixining tabiiy jarayonidir.

Shuningdek, modal fe'llarning funksional spektri ham davrlar osha o'zgarib, majburiyat, ruxsat, ehtimollik va niyat kabi asosiy semantik vazifalar bilan bir qatorda, zamonaviy tilshunoslikda yanada nozik pragmatik va konversatsion rolga ega bo'ldi. Bu o'zgarishlar ingliz tilining tilshunoslik va o'qitish sohalarida chuqurroq tahlil qilish zaruratini yuzaga keltiradi.

Tadqiqot cheklovlari sifatida, avvalo, asosiy manbalar sifatida faqat yozma matnlar tahlil qilinganligi ta'kidlanishi lozim. Og'zaki nutqdagi modal fe'llarning o'ziga xos xususiyatlari va zamonaviy kontekstda ularning ishlatilish doirasi to'liq qamrab olinmagan. Bundan tashqari, korpus tahlillari faqat qisqacha qo'llanilgan bo'lib, kelgusidagi keng qamrovli korpus tadqiqotlari zarur.

Kelajakdagi tadqiqotlar uchun modal fe'llarning zamonaviy ingliz tilidagi kommunikativ vazifalari, shuningdek, turli dialekt va ijtimoiy guruhlardagi farqlari yuzasidan chuqurroq tahlillar o'tkazish tavsiya etiladi. Shuningdek, ko'p tillilik va til o'zgarishlari kontekstida modal fe'llarning o'rganilishi tilshunoslik sohasida yangi yo'nalishlarni ochishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, modal fe'llarning diaxronik tahlili ingliz tilining tarixiy va funksional rivojlanishini yaxshiroq tushunishga yordam beradi hamda tilshunoslik hamda til o'qitish amaliyotiga muhim hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Baugh, A. C., & Cable, T. (2013). *A History of the English Language*. Routledge.
2. Curzan, A. (2014). *Fixing English: Prescriptivism and Language History*. Cambridge University Press.
3. Brinton, L. J., & Arnovick, L. K. (2017). *The English Language: A Linguistic History*. Oxford University Press.
4. Fischer, O., van Kemenade, A., Koopman, W., & van der Wurff, W. (2000). *The Syntax of Early English*. Cambridge University Press.
5. Nevalainen, T., & Raumolin-Brunberg, H. (2003). *Historical Sociolinguistics: Language Change in Tudor and Stuart England*. Longman.
6. Traugott, E. C., & Dasher, R. B. (2002). *Regularity in Semantic Change*. Cambridge University Press.
7. Mitchell, B. (1985). *Old English Syntax*. Oxford University Press.
8. Blake, N. F. (2001). *A History of the English Language*. Palgrave.
9. Lass, R. (1999). *Phonology and Morphology*. In R. Lass (Ed.), *The Cambridge History of the English Language* (Vol. 1). Cambridge University Press.
10. Jespersen, O. (1909). *A Modern English Grammar on Historical Principles*. George Allen & Unwin.
11. Huddleston, R., & Pullum, G. K. (2002). *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge University Press.
12. Brinton, L. J. (2000). *The Development of English Modal Verbs: From Old to Present Day*. *English Language and Linguistics*, 4(2), 145-169.
13. Biber, D., Conrad, S., & Leech, G. (2002). *Longman Grammar of Spoken and Written English*. Longman.
14. Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G., & Svartvik, J. (1985). *A Comprehensive Grammar of the English Language*. Longman.
15. Palmer, F. R. (2001). *Mood and Modality*. Cambridge University Press.